

PRIKAZI

autorica, dakako, ubraja i pripovjedne oblike, od kojih su najveću pozornost folklorista (pa i same autorice u drugim njezinim radovima) privukle predaje.

Istraživanja dječjeg folklor, od spomenutih evolucionistički determiniranih prvih studija s kraja 19. stoljeća, preko “pionira dječjih igrališta”, počevši od sredine 20. stoljeća pa sve do recentnijih istraživanja (Ione i Petera Opie, Brian Sutton-Smith, Dorothy Howard i dr.), uglavnom su se priklanjala paradigmatima koje su se izmjenjivale u folkloristici i antropologiji, a pojedini aspekti dječjih folklornih praksi privlačili su i istraživače drugih društvenih i humanističkih disciplina. Tucker je u pregledu paradigmi koje su utjecale na istraživanja dječjeg folklor izdvojila istraživački pristup usmjeren na izvedbu, potom psihoanalitički, zatim usmjeren na rodne identifikacije te na aspekte prostora i mjesta (igralište, dom, škola i sl.). Važan istraživački aspekt dječjeg folklor, koji je autorica izdvojila i koji je posebno privukao folkloriste, vezan je uz nadnaravno (npr. prizivanja duhova i sl.). Jedan od izdvojenih smjerova je i komparativni pristup dječjem folkloru u različitim kulturnim tradicijama i među doseljeničkim stanovništvom, dok je jedan posebnu pozornost posvećivao problemima nasilja među djecom (posebno u SAD-u).

Najzanimljivije je poglavlje u publikaciji posljednje, naslovljeno “Contexts” (Konteksti), u kojemu autorica dječji folklor promatra u kontekstu autobiografske proze, dječje književnosti, filma, televizije, industrije igračaka, koji mogu folkloristima poslužiti ne samo kao izvori i analitički predmeti nego autorica naglašava i povratnu spregu dječjeg folklor i spomenutih oblika.

Ono čemu u knjizi nije pridano dovoljno pozornosti i što je posebno vidljivo u klasifikaciji tzv. dječjeg folklor jesu neprestani utjecaji i promjene koje dječji folklor prolazi u svakodnevnom interakcijama odraslih i djece. Premda je velika pozornost posvećena društvenom i povijesnom kontekstu dječjeg folklor te istraživanjima, još uvijek mu se pripisuje prevelika autonomnost koja mu ne pripada, pri čemu autorica smatra da djeca kulturne oblike u svakodnevici oblikuju, rabe i prenose u generacijskom vakuumu. Knjiga nije ponudila ozbiljniji osvrt na život tzv. dječjeg folklor među pripadnicima svih generacija (dakako u bitno promijenjenu obliku s izmijenjenom funkcijom). Dijelom je to učinjeno u posljednjem poglavlju, gdje autorica problematizira autobiografsku prozu kao izvor za istraživanje dječjeg folklor koji dijelom može ponuditi uvide u procese što potiču oblikovanje i prenošenje folklornih sadržaja u kontekstu generacijske dinamike i životnog ciklusa pojedinca.

Ipak, unatoč tomu, ovo je vrlo pregledno i korisno izdanje obuhvatilo dječje kulturne prakse i njihova istraživanja u širem društvenom kontekstu.

Jelena Marković

Stephen M. Levin, *The Contemporary Anglophone Travel Novel. The Aesthetics of Self-Fashioning in the Era of Globalization*, Routledge, New York i London 2008., 185 str.

Stephen M. Levin profesor je engleske književnosti na Sveučilištu Clark u Massachusettsu, a bavi se suvremenom britanskom i postkolonijalnom književnošću, kulturalnim studijima i književnom teorijom. Njegova studija *The Contemporary Anglophone Travel Novel*, izašla 2008. u izdanju renomiranog Routledgea, sastoji se od pet poglavlja: uvodnog i zaključnog te središnja tri, u kojima na temelju psihoanalitičke kategorizacije tipova karaktera (neurotičnog, histeričnog i melankoličnog) analizira niz suvremenih putopisnih romana. Figure analiziranih pustolova-putnika na bijeg motivira pobuna protiv društvenog poretka,

PRIKAZI

a ona se različito manifestira u svakoga od tipova. U predgovoru predmetom studije autor određuje "autentičnost kao kulturnu vrijednost", a u uvodnom poglavlju ("Adventure Travel, Leisure Practice and Social Critique") [Pustolovno putovanje, prakse dokolice i društvena kritika] objašnjava početne teorijske poticaje i okvire unutar kojih će analizirati odabrana djela: Saidov *Orijentalizam*, djela teoretičara Frankfurtske škole, posebno ona koja se tiču promišljanja o gubitku i nostalgiji u analizama građanskog društva, sebstva i masovne kulture, te psihoanalitičku teoriju. U istom poglavlju predlaže naziv književnost negacije za književnost putovanja koja se profilira u razdoblju dekolonizacije, a razlikovala bi se od dviju narativnih strategija koje proučavatelji putopisnog diskursa definiraju kao "znanstvenu" i "sentimentalnu", "prosvjetiteljsku" i "romantičarsku" i sl. (prvi od kojih je obilježen informativnim i depersonaliziranim stilom, a drugi individualnošću autora i subjektivnošću iskustva). Književnost "negacije" na razini motivacije i fantazije nastoji ispuniti prazninu prouzročenu modernim društvenim životom.

U drugom poglavlju, naslovljenom "The Contemporary Crusoe. Obsessionality and Adventure Travel" (Suvremeni Crusoe. Opsesivnost i pustolovno putovanje), nakon kratkog uvoda autor daje pregled literature o opsesivnim neurozama (referirajući se većim dijelom na primjer čovjeka-štakora opisanog u Freudovoj studiji "Bilješke o jednom slučaju opsesivne neuroze") pomoću koje promišlja duboki konflikt u figuri koju naziva opsesivnim putnikom. Nadalje, prototip opsesivnog putnika pronalazi u liku Robinsona Crusoea, koji, smatra autor, utjelovljuje vezu između "sna o potpunoj moći" pustolova i opsesivne ličnosti. Temelj je opsesivnog narativa, smatra autor, protest vezan za figuru oca, koji je, iako tek djelomičan, vidljiv i u Crusoea i čovjeka-štakora. Taj model autor propituje na temelju triju recentnih putopisnih romana: *The Mosquito Coast* Paula Therouxa, *Žal* Alexa Garlanda i *Into the Wild* Jona Krakauera.

U trećem poglavlju, naslovljenom "Postmodern Pilgrimages: Conversion and Cross-Cultural Encounter in the Hysterical Travel Narrative" (Postmoderno hodočašće: Konverzija i kulturni susret u histeričnom narativu o putovanju) Levin postavlja tezu o "mističnoj konzumaciji" kao temeljnom obilježju histerije, a koja se očituje u identifikaciji s egzotičnim. Drugim koja, tvrdi autor, vuče paralele s hodočašćem, ali ne u klasičnom smislu vjerničkog uranjanja u sveto mjesto, već kao oblika prerusavanja, igre. U tom se smislu oslanja na psihoanalitički koncept "igre" D. W. Winnicotta (odnosno inhibicije igre) i figure *flâneura*. Nakon kratke genealogije pojma *histerije* od doba klasične Grčke do Freuda i Josefa Breuera pa do suvremene književne i psihoanalitičke teorije (u kojima se, doduše, više ne rabi kao dijagnostička kategorija), analizira djela Laurensa van der Posta, Paula Bowlesa i Esther Freud.

Tipom melankolika bavi se u četvrtom poglavlju, "The Self in Ruins: Mourning and Melancholia in Contemporary Travel Writing" (Uništeno sebstvo: Tugovanje i melankolija u suvremenom putopisu). Poglavlje otvara referiranjem na traktat Roberta Burtona *Anatomy of Melancholy* iz 17. st. u kojem se putovanje preporučuje kao lijek za melankoliju. Međutim, autor smatra kako moderna putovanja nemaju takav kurativni učinak već da samo putovanje simbolizira melankolično stanje uzrokovano udaljavanjem od zakona i njegovim odbijanjem, što je osnova melankolije u modernoj kulturi i stalan motiv suvremenog putopisnog romana. Analizira djela V. S. Naipaula, Geoffa Dyera, Williama Suttcliffea, a melankoličnim smatra i Lévi-Straussa i njegove *Tužne trope*.

U petom, zaključnom poglavlju "Negation as a Lived Critique of Global Culture" (Negacija kao življena kritika globalne kulture) figuru Fausta (a posebice se referira na problematiziranje figure Fausta Marshalla Bermana u djelu *All That is Solid Melts into Air*) promovira kao posebno važnu za proučavanje pustolovne književnosti putovanja u kontekstu svog zanimanja za negaciju kao oblik samorazvoja.

Unatoč povremenim nedorečenostima, posebice kada je riječ o definiranju žanra koji je predmet studije (iako naslov kazuje kako se autor bavi putopisnim romanom, predmet analize su i djela koja se ne mogu smjestiti u fiktionalna, kao što su *Tužni tropi* Lévi-Straussa ili *Into the Wild* Jona Krakauera, nefiktionalno djelo temeljeno na iskustvu stvarne osobe Christophera McCandlessa, koji je nakon dugogodišnjeg skitničkog putovanja po SAD-u skončao u aljaškoj divljini), studija *The Contemporary Anglophone Travel Novel* nudi korisna promišljanja za sve koji se bave suvremenom književnošću putovanja.

Ivona Grgurinović

Marc Augé, Pohvala biciklu, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb 2010., 71 str.

Pohvala biciklu Marca Augéa intimistički je esej, istodobno i autobiografska refleksija i kulturna biografija bicikla. Iako pisan bez teorijskih pretenzija, populističkim tonom, esej je sinteza autorova bavljenja fenomenom mjesta. Sinteza, ali ne u metodološkom već u dijalektičkom smislu: ako je klasično poimanje "mjesta" teza, Augéova kovanica "nemjesto" antiteza, bicikl je tada mišljen kao sinteza, odnosno mogućnost individualne neutralizacije negativnih učinaka supermodernosti. Da je riječ o o utopističkom snu, naznačeno je već i naslovom uvodnog poglavlja: "Bicikl, od mita do utopije".

Autorove proustovske reminiscencije na ljetne praznike kod djeda u Bratagni na svom prvom, plavom biciklu, potaknuo je projekt *Vélib'* – sustav iznajmljivanja bicikla po načelu samoposluživanja uveden na pariške ulice u srpnju 2007. godine. Okret pedale, i Augéu se otvara široko semantičko polje; "bicikl" postaje isprva slojevitim simbolom djetinjstva, izgubljene radničke klase i nacionalne mitologije (*Tour de France*), a na kraju i sredstvom humaniziranja današnjih megalopolisa.

Prisjeća se sportskih časopisa u kojima je ranih pedesetih, čekajući kod frizera, tražio fotografije svog heroja Fausta Coppija (prvaka *Tour de Francea* 1949. i 1952. godine) i ploče na ulazu gostionice koju bi gostioničar svakodnevno ispisivao rezultatima pojedinih etapa *Tour de Francea*. Nadovezuje se na Barthesovu analizu medijske mitologizacije *Tour de Francea* i konstrukcije trkača-heroja iz njegovih *Mitologija* te ju nadopunjuje emskom perspektivom. Prisjeća se i brojnih, s vremenom ugaslih, lokalnih i regionalnih utrka, pokušavajući odrediti uzroke ili tek naznačiti simptome slabljenja nacionalne biciklističke mitologije. Učestale dopinške afere smatra posljednjim fazama desakralizacije nacionalnog mita koja je otpočela već s praksom marketinškog brendiranja trkača (str.38). Komodifikacija nacionalnog mita pod cijenu identiteta u kontekstu neoliberalizma i konstrukcije "europskosti": "Zamjena nacionalnih i regionalnih ekipa ekipama velikih tržišnih marki (...) zapravo je potvrdila trijumf potrošačkog društva. *Tour de France* je iz nacionalne dimenzije izravno prešao u tržišnu globalizaciju zaobilazeći europsku dimenziju" (str. 22).

Bicikl je i dio osobne mitologije, kako Augéove tako i moje, pa je njegov plavi bicikl pobudio sjećanja i na sve vlastite "evolucijske" faze, od sivog *Ponija* s pomoćnim kotačima, do *BMX-a* (iz nekog razloga zvao sam ga "be-me-iks"), preko *mountain bikea* pa do sadašnje retro faze – starog *Roga* iz očeve mladosti. Prizivajući scene iz filmova Jacquesa Tatija i stihove pjesme *A bicyclette* Pierra Barouha, Augé fenomenološki razlaže adolescentska biciklistička iskustva vezana uz osjećaj osobne slobode: "Prvi okretaj pedale, to je zadobivanje nove autonomije (...), opipljiva soboda, pokret vrškom stopala kada bicikl odgovara na želju tijela i gotovo ga prestiže. U nekoliko sekundi, uski obzor se otvara, pejzaž se pokreće. Drugdje